

A bábpedagógia jelentősége Sopronban Bencze Bernadett szakmai életútjának tükrében

Horváth Anna Viktória

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
doktorandusz 0000-0001-5491-4359

KEYWORDS

- Bernadett Bencze
- puppet pedagogy
- puppet club
- puppets
- Sopron Kindergarten
Teacher Training
Institute
- preschool education

ABSTRACT

The Significance of Puppet Pedagogy in Sopron Through the Professional Career of Bernadett Bencze | The aim of the study is to present the professional career of Bernadett Bencze, who was a key figure in the teaching of puppetry pedagogy at the predecessor of the Benedek Elek Faculty of Pedagogy at the University of Sopron, the Sopron Kindergarten Teacher Training Institute, from 1974 until her retirement in 1987. Bernadett Bencze not only introduced kindergarten teacher students to the intricacies of puppetry in early childhood education but also made a significant contribution to the cultural life of the city of Sopron. The focus of the research is on puppets, puppetry pedagogy, and their role in early childhood education, alongside the professional career of Bernadett Bencze. The study aims to highlight the work of a puppetry educator who provided a remarkable method using puppets that can make everyday life in kindergartens more special. Through an analysis of media coverage, it became possible to examine how Bernadett Bencze's professional career was represented in contemporary press outlets. The questionnaire-based research was conducted among informants who were either students, acquaintances, or relatives of the puppetry educator in question. The study also included an interview with the former director of the Children's House, who provided valuable information regarding the outstanding work Bencze did with her puppetry club. The results shed light on the fact that Bencze's influence extended not only to kindergarten teachers but also played a major role in enriching the cultural life of the city of Sopron.

KULCSSZAVAK

- Bencze Bernadett
- bábpedagógia
- bábszakkör
- bábok
- Soproni Óvónőképző
Intézet
- óvodapedagógia

ABSZTRAKT

A tanulmány célja Bencze Bernadett szakmai életútjának bemutatása, aki a bábpedagógia oktatásának egyik meghatározó alakja volt a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar jogelődjében, a Soproni Óvónőképző Intézetben 1974-től, ahonnan 1987-ben vonult nyugdíjba. Bencze Bernadett nemcsak az óvodapedagógus-hallgatókat vezette be az óvodai bábjáték rejtelmeibe, hanem jelentős mértékben hozzájárult Sopron városának kulturális életéhez is. A kutatómunka fókuszában a bábok, a bábpedagógia és annak az óvodai nevelésben betöltött szerepe áll, mindehhez párosítva Bencze Bernadett szakmai életútját. Munkássága során kiváló bábpedagógiai módszert fejlesztett ki, melynek alkalmazásával a pedagógusoknak lehetőségük nyílik az óvodai mindennapokat különlegessé tenni. A sajtóelemzés alapján megismerhetővé vált, hogyan reprezentálódik Bencze Bernadett szakmai életútja a korabeli sajtóorgánumokban. A kérdőíves kutatás elvégzése olyan adatközlők körében történt, akik hallgatói vagy ismerősei, rokonai voltak az általam vizsgált báboktatónak. A kutatás részét képezte egy interjú is, a Gyermek Ház egykori igazgatójával, aki Bencze Bernadett bábszakkörben végzett kimagasló munkájának megismeréséhez nyújtott információkat. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy Bencze nemcsak az óvodapedagógusokra gyakorolt nagy hatást, hanem Sopron kulturális életének gazdagításához is nagymértékben hozzájárult.

Bevezetés

A tanulmány Bencze Bernadett szakmai életútját vállalkozik bemutatni, aki a bábpedagógia kiemelkedő oktatója volt az egykori Soproni Óvónőképző Intézetben 1974-től 1987-ig. Szerettem volna megismerni az óvónőképzőben oly sokat emlegetett Betti nénit, személyiségét, szakmai életútját, melynek középpontjában az ő bábjai állnak. Az egyetemen elhaladhatunk a róla elnevezett terem mellett, láthatjuk a folyosón álló vitrinekben sorakozó bábokat, a hallgatók munkáit, melyek mind-mind Bencze Bernadett oktatói munkájának eredményességét reprezentálják. Ezek a bábok különleges atmoszférát teremtenek a Benedek Elek Pedagógiai Karon. Átallunk továbbél az a fajta kreatív pedagógusi attitűd, ami nélkülözhetetlen az óvodai nevelésben. Leírható tehát, hogy a kutatói kíváncsiság vezérfonalát ezek a bábok jelentették. A kutatómunkának az elsődleges célja az volt, hogy feltérképezésre kerüljön Bencze Bernadett szakmai tevékenysége a megismert források alapján, majd az eredmények közlésével hozzájáruljon az egykori Soproni Óvónőképző Intézet egy újabb szegmensének megismeréséhez. A cél az volt, hogy be legyen mutatva az egykori főiskolai oktató bábpedagógiai munkássága és Sopron kulturális életében betöltött szerepe. Jelen tanulmány arra is kiterjed, hogyan járult hozzá Bencze Bernadett a bábpedagógia fejlődéséhez, és hogyan alkalmazta a bábokat pedagógiai eszközként az óvodapedagógusok képzésében. A szekunder források a játékpedagógia szerepét, a bábjáték fejlesztő hatásait és annak az óvodában történő alkalmazását állítják középpontba. A primer kutatás a sajtórepresentáció vizsgálatából, a kérdőíves kikérdezésből, valamint az interjúból állt.

A téma szakirodalmi hátterének bemutatása

A bábtörténet, a bábjáték, a bábpedagógia, valamint a báboknak az óvodai nevelésben betöltött szerepének megismerését számos nemzetközi és hazai forrás teszi lehetővé, hiszen rendkívül gazdag szakirodalma van e témáknak. A teljesség igénye nélkül, de a témához kapcsolódva mindenképpen fontos megemlíteni Kós Lajos, Németh Antal, Raffay Aladár, Szokolay Béla, Óhidi László Kurucz Rózsa, Körmöczy Katalin, Gabnai Katalin, Kaposi László, Szentirmai László, Bruno Bettelheim, Lenkefi Konrád, Szilágyi István, Pappné Győri Tünde nevét.

A művészet és a játék kapcsolatának fontosságával, a modern pedagógia és pszichológia területén, elsősorban a 20. század első felében kezdtek el komolyabban foglalkozni, a kettő összekötése hangsúlyozza a művészet és a játék öntörvényű formáját, hasonló világszemléletük lehetővé teszi a valóság megjelenítését, hiszen mind a kettő számára elengedhetetlen a kísérletezés szabadsága.

A számtalan benne rejlő variáció felfedezése ugyancsak e kettő egymástól nem messze álló tevékenység közös tulajdonságára mutat, lehetővé teszi a belső törvényeink megismerését, a teremtés és az elsajátítás művészetét (Kovács, 1994 idézi Fekete, 2017). A bábtörténet nagy múltú, mely a világ különböző kultúráiban gyökerező, gazdag és sokszínű hagyományaira tekint vissza. A játékpedagógia általam vizsgált szegmense lehetőséget ad többek között a bábjáték kezdeteinek, a bábtörténet és az óvodában alkalmazott szerepének tanulmányozására. Kiindulásképpen elengedhetetlen a bábok történetiségének, kezdeteinek bemutatása, a magyar bábművészet fejlődésének vázolása, majd az óvodai bábjáték szerepének ismertetése.

A bábtörténet és a bábjáték kezdetei

A bábjáték már az emberi történelem legősibb idejétől fellelhető, gyakorlatilag mindenhol megjelent, ahol az emberek társadalmat alkottak. Mostanra már bizonyítható, hogy a báb megjelenése megelőzte magát a színházat is (Láposi & Arany, 2013). Az ókori civilizációkban, például Egyiptomban és Indiában, már léteztek különféle bábtechnikák, amelyeket vallási szertartások és ünnepi események részeként alkalmaztak. Goda (2019) szerint ezek a bábok gyakran misztikus jelentőséggel bírtak, és az emberi alakot imitálva képviselték a természetfölötti világot. A bábtörténet tanulmányozása hasznos kultúrtörténeti kalandozás is, hiszen megismerhető vele számos nép, társadalom, vallás és kultúra (Szentirmai, 2005).

A bábjáték eredetét vizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy értelmetlen bármelyik népcsoport alkotó képzeletével kapcsolatba hozni, hiszen nem egyetlen zárt kultúra teremtette meg, hanem azonos lelki funkciók eredményeképpen jött létre. Azonban több forrás is megerősíti, hogy a bábjáték őshazájának Ázsiát, azon belül elsősorban Indiát és Kínát kell tekintenünk. Ezt a különleges művészeti tevékenységet az ázsiai népek páratlan és talán legtökéletesebb alkotásának tekintik. Európában a bábjáték a középkorban kapott nagyobb szerepet, különösen a vallási és erkölcsi tanítások terjesztésében. A középkori és újkori Európában a dráma- és a misztériumjátékok mellett nagyon népszerű lett a bábjáték (főleg a marionettjáték). Az eladásokat templomok előtti tereken vásár- és ünnepnapokon tartották, vásárok alkalmával, így került a piacterekre, az utcákra a bábozás. Később annyira népszerű lett, hogy a főúri kastélyokba is bejutott. A bábművészetet és annak fejlődését számos történeti esemény és kulturális változás formálta, kiemelt szereppel és mély gyökerekkel rendelkezik magyar vonatkozásban is vizsgálva. Az egyház gyakran alkalmazta a bábokat bibliai jelenetek megjelenítésére, így a bábművészet a középkori vallási misztériumjátékok része lett. Magyarországon a bábjáték első dokumentált formái a középkori

passiójátékok voltak, amelyeket elsősorban egyházi keretek között játszottak el. Hazánkban a 19. században jelentek meg az első hivatásos bábtársulatok, amelyek fokozatosan terjedtek el az országban. A 20. század elején a bábművészet megújult, különösen a modernizmus hatására, ekkor alakult meg a Budapest Állami Bábszínház (1949 szeptembere), amely máig a magyar bábművészet központi intézménye. Ez a bábszínház a műfaj hazai népszerűsítésén túl fontos szerepet játszott a gyermekek számára készített bábműsorok és -darabok létrehozásában is. „*Itthon kiemelhető továbbá Orbók Lóránd, aki a művészi bábjáték megteremtéséhez az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola tanárait mozgósította (bábfejek tervezése, faragása, kosztümök és díszletek tervezése)*” (Szentirmai, 2005:37). Előadásait neves emberek látogatták, köztük Babits Mihály, Ignóty, Osváth Ernő, Móricz Zsigmond (Szentirmai, 2005).

A bábjáték típusai

„*A bábjáték önálló műfaj, egyenrangú társa a színművészet minden ágának. A komplexitás és formai gazdagság ugyanúgy jellemzője, mint a színjátéknak. E műfaj leglényegesebb lételeme, amely megkülönbözteti minden más színházi formától a bábtárgy használata. Az előadásban, a játékban a színész vagy játékos helyett egy bábu látható*” (Láposi & Arany, 2013:4). Többféle bábjátékot különböztetünk meg, a teljesség igénye nélkül ezek felsorolása következik: maszkos alakoskodók, óriásbábok, babák, árnyjátékok, kesztyűsbábok, bunraku, wayang (pálcásbáb), marionettjátékok, vásári bábjátékok, óriásbáb, tárgyjáték, ujjbábok. „*A művészi bábjátékban a korábban kedvelt marionett és árnyjáték technika mellett a távol-keleti művészetek divathullámával együtt érkezett Európába a wayang technika, mely a tradicionális mitikus indonéz bábjáték ősi formája*” (Fekete, 2017:13).

A bábok rendkívül sokféle szituációban jelenhettek meg, például mint áldozati adomány a temetési szertartások kellékeként, a rontás tárgyaként egyes mágikus praktikában, beavató eszközként egy jövendőmondó gyakorlatban, vagy éppen felhasználták egyes kultuszokban, vallási ceremóniák alkalmával mint szent tárgy.

Báb kinézete kép alapján	Báb megnevezése	Bábfajta jellemzője
	Kesztyűsbáb	Az alsó mozgatású bábjáték legelterjedtebb formája. A bábszínész a kezére húzza fel a figurát, így kelti életre, mozgékony játéokra képes.
	Pálcás báb	Szintén alsó mozgatású bábjáték. A bábszínész a paraván fölött három pálcával (két kéz- és egy fejpálca) mozgatja a figurát. Ez a bábtypus egészen finom mozgásokra is képes.
	Marionett	Felső mozgatású bábjáték. Fakeresztre kötözött zsinórokkal tudja életrekelteni a bábót a színész.
	Maszkos játék	A bábjáték olyan formája, amikor a színész a testével játszik a színpadon, de arcát vagy egész fejét álarc/maszk takarja.
	Bunraku	Napjainkban bunrakunak nevezzük az asztali bábjátékot. Ennek őse Japánból származik. Ezek pálcával vagy pálcá nélkül, asztalon mozgatott, rendszerint kis méretű figurák. Életnagyságú is lehet, ekkor többen irányítják a bábót.
	Árnyjáték	Például a keménypapírból, falemezből, bőrből kivágott figurákat a bábszínész egy fényforrás és a kifeszített vászon között mozgatja. Létezik olyan verziója is, amikor a színészek a kezüket vagy testüket felhasználva képeznek árnyfigurákat.
	Óriásbáb	Ezek a bábok általában könnyű anyagból, csuklós megoldással készülnek, zsinórok, kötelek, illetve rudak segítségével mozgatják őket a bábszínészek.
	Tárgyjáték	A bábjátéknak az a formája, amikor a bábszínész nem készített bábfigurákkal játszik, hanem hétköznapi tárgyakkal.

1. ábra: A bábtypusok bemutatása
Forrás: Budapesti Bábszínház honlapja¹

¹ A bábtypusok bemutatása a Budapesti Bábszínház honlapjáról. URL: <https://tinyurl.com/3zcdhp47>

Az óvodai bábjáték szerepe, pedagógiai alkalmazása

Az óvodai nevelésben különösen fontos szerepet kap a játék, melyről az Óvodai nevelés országos alapprogramja² a következőképpen ír: „*A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék – szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat – a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységgé mivel az aktív részvétel során a gyermekek képzelőerejét, kreativitását és fantáziáját is ösztönzi.*”³.

A játék a gyermekkor legfontosabb tevékenysége, amely elősegíti a beszéd, a mozgás, az érzelmek, a problémamegoldó és szociális képességek, a képzelet fejlődését. A gyermek játéka közben tudja felfedezni az őt körülvevő világot (Rónainé, 1994 idézi Pásztor, 2022).

A játéknak több fajtája létezik, ezek egyike a bábozás, dramatizálás. A bábjáték, melynek kiemelten fontos szerepet tulajdonítunk, hasonlóan a többi játékfajtaéhoz, ezzel támogatva és elősegítve a gyermek személyiségfejlődését, lehetőséget biztosít a kreativitás, az érzelmi intelligencia, valamint a szociális készségek fejlődésére, miközben segíti a problémamegoldó képesség és az együttműködés kialakulását is. „*A pedagógus a játék segítségével hatékonyabb nevelő hatást tud kifejteni a különböző nevelési területekre*” (Pásztor, 2022:8). Az óvodai nevelésben a bábok különösen hasznosak, mivel a gyermekek számára a játék és a tanulás határvonalai gyakran elmosódnak. A bábozás nem csupán szórakoztató tevékenység, hanem a kognitív, a szociális és az érzelmi készségekre is fejlesztőleg hat. Emellett az óvodai nevelés szerves részét képezi, hiszen az óvodapedagógus számára a gyermekek bábozása visszajelzést ad azok mozgásfejlődéséről, a figyelmük tartósságáról, szókincsükről és személyiségükről (Bencsik, 2012). A bábjáték elősegíti a gyermekek kommunikációs készségeinek fejlődését, bővíti szókincsüket, javítja beszédkészségüket, hozzájárul a nyelvi kifejező-készség és a beszédértés fejlődéséhez egyaránt (Klein & Tancz 2020). Fontos kiemelni továbbá azt is, hogy ezen kívül támogatja a szociális készségek kialakítását, mint az együttműködést, a figyelmet, valamint a problémamegoldó képességet (Bettelheim, 1996). A bábjáték lehetőséget biztosít a gyermekek érzelmi világának kifejezésére és szabályozására, ezzel a módszerrel a gyermekek

² 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

³ 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról V. fejezet : Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feledatai : Játék. URL: <https://tinyurl.com/yvzv26rn>

számára lehetőséget ad arra, hogy az érzelmeiket biztonságos módon kivetítsék és megéljék, miközben azonosítani tudják a saját érzéseiket és a környezetükhöz való viszonyukat (Fekete, 2017). Ezen túlmenően, a bábjáték segíti az erkölcsi és társadalmi normák elsajátítását, mivel a gyermekek a bábok szereplőin keresztül modellezhetik a jó és a rossz közötti különbségeket, és megtanulják az empátiát és az elfogadást (Láposi & Arany, 2013).

A bábkészítés önálló tevékenysége különösen fontos a finommotorikus képességek fejlesztésében, ezek elkészítése során a gyermekek apró mozgásokat végeznek, amelyek erősítik a kézügyességet, a formaérzéklet és az esztétikai érzéklet egyaránt (Lenkefi, 1983). A bábok manipulálása ugyanakkor a vizuális és auditív észlelési képességek fejlesztésére is kiváló eszközként szolgál, miközben a gyermekek mozgáskoordinációját is javítja (Tarbay, 1980). A bábokhoz a gyermekek saját személyiségükkel azonos tulajdonságokat rendelnek, így a bábok a gyermekek számára „élőlényekként” léteznek, melyek saját hangon szólnak, és az ő belső világuk kivetítéseként működnek. Ez a fajta varázslatos hangulat segíti őket érzelmeik szabad kifejezésében, miközben a fantázia világában való elmerülést és a személyes élmények feldolgozását is lehetővé teszi.

2. ábra: A gyermek által játszott játék bábjáték fejlesztő folyamata
Forrás: Láposi és Arany (2013, p. 23)⁴

⁴ Láposi Terka és Arany Erzsébet (2013): Módszertani segédlet a BÁBJÁTÉK és a BÁBKÉSZÍTÉS valamint a DRÁMA és SZÍNJÁTÉK tárgyak tanításához URL: <https://tinyurl.com/yk6m5898>

A kutatás

A bábtörténetnek, a bábpedagógiának és a bábok óvodai nevelésben betöltött szerepének ismertetését követően most egy olyan bábpedagógus munkásságának bemutatása következik, aki az egykori Soproni Óvónőképző Intézet oktatójaként szerettette meg óvónők százaival az óvodai bábozást. A kutatás Bencze Bernadett szakmai életútjának megismerésére vállalkozik, aki sokak szerint nem igazán szerette, ha az életét, a munkásságát kutatják, azonban mégis fontos erre kísérletet tenni, hiszen kijelenthető, hogy a viszonylag rövid idejű (1974-1987) tartott oktatói munkássága alatt maradandót alkotott, és hozzájárult az akkori óvónők jó hírének öregbítéséhez.

A kutatás célkitűzései

A kutatás többek között keresi a választ arra, hogy milyen visszhangja volt a sajtóorgánumokban az ő bábpedagógiai tevékenységének, illetve hogy milyen szerepet vállalt Sopron kulturális, művészeti életében. A tanulmány ismerteti azt is, hogy a Soproni Óvónőképző Intézet egykori hallgatói, az ő ismerősei, rokonai milyen emlékeket őriznek Bencze Bernadett személyéről, szakmai munkásságáról. A vizsgálódás továbbá kiterjed arra is, hogy a hazai óvodapedagógus-képzésben, különös tekintettel a soproni óvónőképzőre, milyen fontos momentumok köthetők a nevéhez, amelyek a bábtörténettel és a bábozással állnak kapcsolatban. A kutatás célja tehát bemutatni Bencze Bernadett szakmai életútját a megismert források tükrében.

A kutatást elindító kérdések

A kutatási kérdések különböző tematikus csoportokba rendezve jelennek meg, amelyek meghatározott szempontok alapján fogalmazódtak meg. Ezek a csoportok a következő fő témakörökre épülnek:

- Bencze Bernadett személyes és szakmai életútjára vonatkozó kérdések,
- oktatói munkájához köthető kérdések,
- a bábtevékenységéhez köthető közművelődési és kulturális szerepvállalása.

A kutatás kérdései		
Bencze Bernadett személyes és szakmai életútjával kapcsolatos kérdések	Oktatói munkájához köthető kérdések	Bábtevékenységéhez köthető közművelődési és kulturális szerepvállalásával kapcsolatos kérdések
Hogyan szerepelt Bencze Bernadett a sajtóban, milyen embernek tartották őt?	Milyen fejlesztő hatásokkal rendelkezik a bábjáték, a gyermekek játék- és bábpedagógiájára vonatkozóan, és milyen konkrét eredményeket ért el Bencze Bernadett a hallgatók körében ezen a téren?	Milyen szerepet vállalt Bencze Bernadett Sopron város kulturális életében, és hogyan kapcsolódott a közösségi kezdeményezésekhez és programokhoz?
Mi volt a legnagyobb szakmai elismerés, amelyet Bencze Bernadett munkássága során kapott?	Milyen visszajelzéseket tudnának megemlíteni a hallgatók Bencze Bernadett kurzusaival kapcsolatban, és hogyan jellemezték őt, mint oktatót és mentort?	Bencze Bernadett hogyan járult hozzá a helyi kulturális élethez, különösen a bábművészet népszerűsítéséhez?

3. ábra: Kutatási kérdések táblázatos formába rendezve

Forrás: saját szerkesztés

A kutatás módszerei

A kutatásban a kvalitatív és kvantitatív módszerek egyaránt jelen vannak, a trianguláció elvét követve, többféle eljárást alkalmazva, melyek módszertani megközelítése a következőket foglalja magába: kérdőíves felmérés, tartalomelemzés, interjú.

A kérdőív igen változatos műfajt képvisel a kutatásban, népszerű kutatási módszer, mert rugalmasan és viszonylag könnyen alkalmazható, a válaszok kiértékelése nem okozhat gondot a kutatóknak, hiszen azok könnyen összehasonlíthatók, elemezhetőek (Falus, 2004).

A szerkesztett kérdőív több olyan kérdést tartalmaz, amelyben a kitöltőknek saját válasz kifejtésére volt lehetőségük, hiszen személyes tapasztalatokat, élményeket, emlékeket igyekszik feltárni a kutatás ezen szegmensén. A kérdőíves felmérés célcsoportját a Soproni Óvónőképző Intézet egykori hallgatói, oktatói, dolgozói, valamint azok jelentik, akik ismerték Bencze Bernadettet és az ő bábpedagógiai tevékenységét. A 15 kérdésből álló kérdőív kérdései között szerepeltek zárt és nyitott végű kérdések egyaránt. A kérdőív egy közösségi médiafelületen került megosztásra.

A kutatás részeként tartalomelemzésre is sor került, melynek célja az volt, hogy a dokumentumokban rejlő összefüggéseket feltárja az egykor megjelent

sajtóorgánumokból, amelyek hangsúlyozzák a téma szempontjából releváns információkat és adatokat. Ehhez az Arcanum keresőrendszere nyújtott segítséget, amely lehetővé tette, hogy olyan kulcsszavakra végezzük el a keresést, amelyek közelebb visznek a kutatott területekhez, ilyen hívószavak voltak a *Soproni Egyetem*, *Soproni Óvónőképző*, *Bencze Bernadett*, *bábozás*, *óvónőképzés* és *drámapedagógia*. A keresés eredményeként 16 darab releváns cikk került feltárára.

Továbbá készült egy interjú Sógor Ferencsel, az egykori soproni Horváth Zoltán Úttörőház, későbbi nevén Gyermek Háza, majd Gyermek- és Ifjúsági Központ igazgatójával, ebben az interjúban hat kérdés került megfogalmazásra, illetve megosztotta azon emlékeit és tapasztalatait Bencze Bernadettel kapcsolatban, amelyek hozzájárulhatnak a kutatás eredményességéhez és relevanciájához.

A minta

A kutatás mintáját többféle módszerből kinyert forrásadatok adják, melyek alkalmazása révén Bencze Bernadett szakmai életútjához kapcsolódó adatok gyűjtésére törekedtek.

A vizsgálat első módszereként egy közösségi médiában közzétett felhívás eredményei kerültek tanulmányozásra, amelyek révén az összegyűjtött információk képezték és biztosították a további elemzéshez szükséges kiindulási alapot. A felhívás célja az volt, hogy a válaszadók megosszák az emlékeiket és ismereteiket Bencze Bernadett bábpedagógiai, oktatói, bábszakköri és egyéb közéleti tevékenységéről, így lehetővé téve a különböző aspektusok alaposabb feltárását és elemzését. Erre a felhívásra összesen négyen jelentkeztek, akik személyes tapasztalataikkal gazdagították a kutatást. A feltáró munka további része egy kérdőíves felmérésen alapult, amelyet a Soproni Óvónőképző Intézet egykori oktatója, Bencze Bernadett volt hallgatói, kollégái, rokonai és ismerősei, valamint a tevékenysége iránt érdeklődők számára készült el. A kérdőívet sajnos csak nyolcan töltötték ki, ami nagyon alacsony számnak mondható. Azonban ezek az adatközlők rendkívül sok értékes információval rendelkeztek a bábpedagógus szakmai életéről, éppen ezért nagymértékben hozzájárultak a kutatás sikerességéhez.

A mintát mindezen túl 16 darab sajtócikk képezi, amelyeket az Arcanum Adatbázis keresőrendszerének segítségével találtunk. Jelen kutatás kizárólag a megyei és országos napilapokra koncentrál, nem terjed ki Benczének a pedagógiai szaksajtóban megjelent írásaira. Ezek a sajtócikkek 7 lapban, a Győr-Moson-

Sopron Megyei Hírlapban⁵ (1 db cikk), a Kisalföldben⁶ (10 db cikk), a Népszabadságban⁷ (1 db cikk), a Nyugati Kapuban⁸ (1 db cikk), a Dunántúli Naplóban⁹ (1db cikk), a Vas Népében¹⁰ (1 db cikk) és a Művelődésügyi Közlönyben¹¹ (1db cikk) jelentek meg.

A vizsgálat mintájának harmadik elemét az az interjú alkotta, amely Sógor Ferencsel készült, aki egykor a soproni Horváth Zoltán Úttörőház igazgatója volt. Az interjú során olyan kérdésekre vártunk választ, amelyek Bencze Bernadett szakmai tevékenységének részleteire világítanak rá.

A kutatás eredményeinek bemutatása

Bencze Bernadett szakmai életútja a fellelt források tükrében

Bencze Bernadett 1929. szeptember 19-én született Sopronban. Középiskolai tanulmányait a soproni Isteni Megváltó Leányainak Ipari Leányközépiskolájában végezte, ahol óvónőnek tanult. Ezt az iskolát 1900 tavaszán vehette birtokba az Isteni Megváltóról Nevezett Rend gyülekezete a mai Ferenczy János utcában. A

⁵ 1957-től kezdve került kiadásra, mint Győr-Moson-Sopron megyei napilap. Az évtizedek során különböző neveken és formátumokban adták ki ezt a lapot, amely a 2000-es évek közepéig jelent meg, majd az újság 2014-ben, a napilapok piacán végbemenő konszolidáció után megszűnt.

⁶ 1957-től kezdve jelenik meg és egyike a legismertebb megyei napilapoknak Magyarországon. A legnagyobb példányszámú közéleti napilap volt évtizedeken keresztül. A Kisalföld a hét hat napján lokális tartalommal jelenik meg; Győr, Mosonmagyaróvár, Sopron, Rábaköz és környéke regionális aktualitásokkal.

⁷ A napilap első száma 1956. nov. 2-án jelent meg a Magyar Szocialista Munkáspárt kiadásában. A legnagyobb példányszámú baloldali napilap volt Magyarországon, és jelentős szerepe volt az ország politikai életében. A lapot 2016. október 8-án váratlanul, a kiadó döntése alapján, megszüntették.

⁸ Nyugat-dunántúli regionális napilap, amely 1990-ben indult. A kiadvány regionális szinten kiemelkedő szerepet játszott, és információkat közölt Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyékről. A 2000-es évek közepére már nem volt elérhető papíralapú formátumban. Az online verziója (nyugat.hu) továbbra is működik, és jelentős regionális hírportálként tevékenykedik.

⁹ Baranya megye napilapja, elsősorban friss helyi híreket, információkat tartalmaz, de emellett beszámol az idősebb országos közéleti, gazdasági eseményekről is. Az újság története 1950-re nyúlik vissza, amikor a lapot a Pécsi Nyomda indította el. A lap elsődleges célja a dél-dunántúli közélet és kultúra népszerűsítése volt, és a politikai vonal mellett számos szórakoztató, társadalmi és kulturális témát is felölelt.

¹⁰ A Vas Népe napilap Vas megye területére koncentrált, és az egyik legfontosabb regionális sajtóorgánium a megyében. Az újság 1949-ben kezdte meg működését, és folyamatosan megjelenik azóta is, főként helyi és regionális híreket közvetítve. Tartalmát tekintve leírható, hogy a kezdetektől fogva sokszínűnek mondható, többek között a politika, a gazdaság, a kultúra, a sport és a közélet területeit öleli fel.

¹¹ A Művelődésügyi Közlöny egy magyar szaklap, amely a kultúra, oktatás és művelődésügyi területein megjelenő híreket, elemzéseket és információkat közölt, és közöl ma is. Első alkalommal 1951-ben jelent meg, és célja az volt, hogy tájékoztassa a szakembereket, oktatókat, művelődésügyi dolgozókat és a közvéleményt a különböző művelődésügyi, oktatási és kulturális intézkedésekről, valamint a szakterület legújabb eredményeiről.

győri megyéspüspök engedélyezte a rend számára, hogy a tanítóképző mellé óvónőképző intézetet is létrehozson (Kelényi, 1968:71 idézi Németh, 2024). Az eredeti tervek szerint a végzett hallgatók egyszerre szereztek volna meg a tanító-
női és az óvónői bizonyítványt (Paty, 2020b:82).

Bencze Bernadett tanulmányait kitűnő eredménnyel zárta. A Kisalföld 2014-ben megjelent cikkéből megtudhatjuk, hogy pályafutását a Soproni Óvónőképző Intézet II. számú Gyakorló Óvodájában, az Uszoda utcában kezdte meg óvónőként. Nevelőmunkáját a gyermekszeretet, a szakmai igényesség, az ötletgazdagság, a nagyfokú empátia és a szociális érzékenység jellemezte (Hartl, 2014). A gyakorlóintézményként működött óvodában példaértékű volt az óvónőképző hallgatói előtt. Egykori óvodása, a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar egyetemi docense, Hartl Éva így emlékszik óvodás éveire és az ő szeretett óvónőjére: „[...] élénken emlékszem az energiával teli, kedves, példaképként előttünk álló óvó nénire, aki számára nem volt olyan szó, hogy lehetetlen. Emlékszem a felejthetetlen játékokra, a bécsidombi kirándulásokra és foglalkozásokra, Betti néni hegedűjátékára, melyek kitörölhetetlenül megmaradtak a gyermekkori emlékeimben” (Kisalföld, 2014:17). Az óvónői hivatásáról tanúskodnak a következő sorok is, melyek Az ÉNEK-ZENE tanítása című kiadványban jelentek meg 1963-ban: „Április 28-án tartották a soproni iskolák az Éneklő ifjúság hangversenyt Kodály Zoltán tiszteletére. A műsoron népdalok, gyermekórusok, játékok, kánonok hangzottak el. A közreműködőiskolák: Dimitrov téri, Ferenczi J. utcai, Halász utcai, Hunyadi utcai, Május 1. téri, Petőfi téri, Színház utcai általánosiskolák, a József Attila, Martos Flóra leánygimnáziumok énekkara, Óvónőképző Intézet gyakorló óvodája és az Úttörőház zenekara. Az együtteseket betanították és vezényelték: Ács Ferenc, **Bencze Bernadett**, Glász Mihályné, Győri Kálmánná, Kollmann Lajosné, Koltai Gyula, Kovács Sándor, Somoschitz Pál, Mühl Aladárné, Törzsök Béla, Turányi Edit” (Az Ének-Zene tanítása, 1963:162). 1973-ban óvónői munkájának elismeréseként miniszteri dicséretben részesült – tudtuk meg a Művelődési Közlöny 1973-as évfolyamának 14. számából.

1974 júliusában oklevelet szerzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, pedagógia szakos előadóként, jeles minősítéssel.¹² Ugyanebben az évben már oktatóként dolgozott a Soproni Óvónőképző Intézetben, keze alatt több száz óvónőjelölt tanulhatta meg a hivatását (Hartl, 2014). Különbőféle kurzusokat tartott hallgatóinak, amelyek középpontjában a bábjáték szerepe és pedagógiai alkalmazása állt. Az általa kidolgozott tananyagok nemcsak elméleti, hanem gyakorlati tudást is adtak a hallgatóknak, lehetőséget

¹² Az információk az egyik adatközlőmtől származnak, akinek nagynénje volt Bencze Bernadett. Hozzájárulásáról nyilatkozott, hogy a jelen tanulmányban az életrajzi adatok közzétehetőek, az adatok felhasználásáról a 2011. évi CXII. törvény 3. és 4.§-ban megfogalmazottak szerint rendelkezett.

biztosítva a saját bábos gyakorlatok kidolgozására és bemutatására. Ezekhez különféle bábokat is készítettek a hallgatókkal, amelyek ötletes, egyedi megoldásokkal alkotott, egyéni arculatot tükröző, különféle típusú bábok voltak. Az elkészítés menetét és a bábjáték fortélyait lelkesen tanította meg mindenkinek. A kutatásban az egyik adatközlő rokonságban volt a kutató bábpedagógussal, aki így fogalmazott visszaemlékezésében: „Édesanyja ruhákat varrt, gyönyörűen hímzett, szépen. Betti nénikém tőle örökölte kézügyességét. Nemcsak bábokat varrt, a bánfalvi kis Jézus ruháskáit is restaurálta, sok miseruhát is javított, felújított”.¹³ Bábtevékenységei és a kézzel, illetve varrógéppel készített karakteres figurái vidámságot hoztak hallgatói életébe. Az egyik adatközlő így emlékszik: „Csodálatosan varrt, kedves volt, mindenkinek segített, pillanatok alatt két kis kendőből összerakott egy bábót, amivel aztán egy gyors előadást is tartott nekünk. Meghatározó emlékeket adott ezzel.”

4. ábra: Csupaháj, Nyakigláb, Málészáj, Manó bábok
Forrás: Becska Péterné saját készítésű fotói¹⁴

¹³ Az információk az egyik adatközlőmtől, Németh Ágnestől származnak, akinek nagynénje volt Bencze Bernadett. Hozzájárulásáról nyilatkozott, hogy a jelen tanulmányban megjelent életrajzi adatok közzétehetők, adatainak felhasználásáról a 2011. évi CXII. törvény 3. és 4.§-ban megfogalmazottak szerint rendelkezett. (2024.11.03.)

¹⁴ Becska Péterné (Becska Zsóka) adatközlőm (óvodapedagógus a soproni Bánfalvi Óvodában) osztotta meg velem a fotókat kutatási felhívásomra. Nevének és a fotóinak a közléséhez írásban adta hozzájárulását (2024.10.05.).

Az óvodapedagógus-képzésben a kurzusainak az volt a célja, hogy a pedagógus-hallgatók megtapasztalják a bábművészet és a bábpedagógia sokrétű tevékenységét. A kérdőíves kutatásban a kitöltők arra a kérdésre, hogy miket tanultak ezeken az órákon, azt válaszolták, hogy bábozást, bábtechnikákat, bábjátékot. Az órái a gyakorlatra épültek, a kreatív és játékos tevékenységek kaptak kiemelt szerepet. Bencze Bernadett elsősorban a bábjáték óvodai alkalmazásának és oktatásának volt kiemelkedő képviselője, ennek köszönhetően tudott létrehozni módszertani anyagokat, ennek részeként szervezett versenyeket és különböző művészeti programokat, amelyek hozzájárultak a bábpedagógia népszerűsítéséhez és az oktatásban betöltött szerepének megerősítéséhez. Az egyik adatközlő ezt írta: „Szívvel, lélekkel oktatott. Nagy tudása volt, komoly elvárásokat támasztott. Személyes kapcsolatot ápolt velünk, hallgatókkal. Az államvizsgán biztató jelenléte máig emlékezetes. Számomra karizmatikus személyiség, nagy egyéniség. Máig tartom magam az Ő elveihez, tanításához. Emlékszem a bábkészítés fortélyaira, mitől lesz 'élő' egy báb, milyen arányokat alkalmazunk. A Brémai muzsikuskok meséjét segítette a csoportunknak német nyelven színre vinni saját készítésű bábbal, saját díszlettel. Elkísért minket a bécsi előadásunkra is.”

A kutatómunka eredményeként feltárássra került, hogy Bencze Bernadett a Soproni Óvónőképző Intézet német nemzetiségi képzésében is oktatott. A Dunántúli Napló arról tudósított 1979 novemberében, hogy éppen két évtizede, hogy a Soproni Óvónőképző Intézet az új képzési formában megkezdte működését.¹⁵ Ennek keretében már német nemzetiségi óvónőket is képeznek. A soproni képző „Az ország majdnem egyharmada – szinte az egész Dunántúl – számára nevel óvónőket. A német nemzetiségi képzés egyik régen elismert nagytudású ismerője, Bauer Tiborné Sopronban dolgozik, a képzőben. Vele együtt szintén elismert pedagógusok – Lagler Erzsébet és Bencze Bernadett – vesznek részt a német nemzetiségi képzésben” (Dunántúli Napló, 1979).

Oktatói munkája mellett Bencze Bernadett bábpedagógus több cikket is publikált az Óvodai Nevelés folyóiratban. Ezek közül kiemelkedik a 1983-as évfolyam, amelyben jelentős írásai kerültek kiadásra. Ezen kívül Bencze Bernadett társszerzőként közreműködött a Tanulmányok a kisgyermeknevelésről című kötetben, ahol „Történetek a szerepjáték kérdéseiről” című tanulmányát adta ki. Ezek a munkák nagy mértékben hozzájárultak a bábpedagógia és az óvodai nevelés elméleti és gyakorlati fejlődéséhez.

Bencze Bernadett aktív szerepet vállalt Sopron városában, az egykori Horváth Zoltán Úttörőházban helyet kapott bábszakkör életében is. Az 1970-es évekbe engedett betekintést az interjúalany, az egykori Úttörőház igazgatója, aki

¹⁵ Az 1958. évi 26. számú rendelet értelmében három óvónőképző intézet felsőfokúvá alakítását kezdték meg, így 1959-ben kétév folyamatos felsőfokú óvónőképzés váltotta fel a középfokú óvónőképzést Magyarországon: Kecskeméten, Sopronban és Szarvason (Pásztor, 2019:91).

elmondta, hogy az 1971 fontos mérföldkő volt az életében, hiszen ekkor nevezték ki az intézmény igazgatójának, amely nemcsak szakmai kihívásokat jelentett, hanem egy egész város és közösség számára is kulcsfontosságú szerepvállalást. Sopron ebben az időszakban különösen reflektorfényben volt, hiszen Nyugat-Magyarország „hűségvárosaként” nemcsak a politikai, hanem a kulturális és társadalmi életben is jelentős szerepet játszott. Az Úttörőház vezetőjének feladatai közé tartozott a városban mintegy 5000-6000 általános iskolás szabadidős programjainak a szervezése, illetve tanfolyamok, szakkörök és egyéb kulturális programok összefogása, tervezése. Itt működött az az általános iskolásoknak szervezett bábszakkör is, melynek vezetésére Bencze Bernadett azután kapott felkérést, miután annak korábbi vezetője távozott. Komoly nehézséget jelentett az intézmény vezetőjének, hogyan folytathatná és fejleszthetné tovább ezt a szakkört. Ekkor kérte fel Bencze Bernadettet, akit személyesen keresett meg. Az interjúból megtudhatjuk, hogy Betti néni kezdetben vonakodott elfogadni a felkérést. Kifogásokat keresett, mint például „nem ért a gyerekekhez, hanem csak a fiatal felnőttekhez, hiszen a képzősökhöz¹⁶ szokott...”. Ez azért is meglepő, mert több mint húsz évig óvónőként dolgozott, bár kétségtelen, hogy addigi munkája nem az általános iskolás gyermekekhez kötötte, így ez a tény magyarázhatja a kezdeti tartózkodását. Majd miután megkérdezte az igazgatótól, hogy „marionett is lehet?”, és erre pozitív választ kapott, elvállalta a feladatot.

*5. ábra: Marionett bábok, melyeket Bencze Bernadett készített
Forrás: Sógor Ferenc¹⁷*

¹⁶ Képzősöknek nevezték a Soproni Óvónőképző Intézet óvónőhallgatóit.

¹⁷ Sógor Ferenc, az egykori soproni Horváth Zoltán Úttörőház igazgatója volt, aki hozzájárulásáról nyilatkozott, hogy a jelen tanulmányba foglalt adatok, képek közzétehetőek, adatainak és a fotó felhasználásáról a 2011. évi CXII. törvény 3. és 4.§-ban megfogalmazottak szerint írásban rendelkezett.

Az igazgató azt ígérte, hogy egy zongoristát is hoz magával, az akkor 15 éves Szekendi Tamást. Így született meg aztán a későbbi, nagy sikerű marionett-előadásuk Mozart Török induló zenéjére – nagyon sokszor játszották ezt a darabot.

A visszaemlékezésből egy különleges, kemény, határozott, de szerethető egyéniség bontakozik ki, akinek nem volt szüksége arra, hogy bárkit fegyelmezzen, hiszen minden tekintet rá szegeződött, amikor bábjaival játszott a gyermekek körében.

Hétvégenként bábkészítő foglalkozásokat is tartott gyermekeknek. Erről tanúskodik a Kisalföld 1976. november 7-i száma is: „[...] ötven alsó tagozatos soproni kispajtás töltötte szabad szombat délelőttjét a Horváth Zoltán Úttörőházban. Bencze Bernadett, az Óvónőképző Intézet adjunktusa segítségével és irányításával ismerkedtek a bábukészítéssel” (Kisalföld, 1976:12).

Ennek a napilapnak az 1976-ban megjelent, *Soproni Bábosok a tv-ben* című cikkéből megtudhatjuk, hogy: „A soproni Horváth Zoltán Úttörőház tíztagú bábcsoportjáról színes felvételeket készített Budapesten a Magyar Televízió. A gyerekek „Jönnek a törökök” című zenés bábjátékot mutatták be, amelyet Bencze Bernadett, a csoport vezetője írt és rendezett Mozart Török indulójára. A soproni bábcsoportról készített műsort a televízió első programja, a gyerekek körében népszerű „Játsszunk bábszínházat!” című sorozat részeként sugározza márciusban” (Kisalföld, 1976:8). A kérdőíves kutatás kérdései között szerepelt az is, hogy az adatközlők jártak-e hozzá bábszakkörre, emlékeznek-e azon előadások címére, amit bemutattak, esetleg kaptak-e lehetőséget bábversenyen való szereplésre. A kutatás eredményeinek tükrében kimutatható, hogy a kitöltők közül volt, aki járt hozzá bábszakkörre és volt olyan, aki visszaemlékezett a versenyeken való szerepléseikre is. Az előadott darabok közül megemlézték a *Mozart Török indulót* eljátszó Szekendi Tamás zongoraművész kíséretében bemutatott színjátékot, melynek alapeleme volt egy kis turbános marionettfigura tánca a zongora tetején. Említésre került még a *Csupaháj*, *Nyakigláb*, *Málészáj* darabja, és egyes népmese-feldolgozások is. Egy másik adatközlő azt írta, hogy a nővérével jártak a bábszakkörbe, és a versenyekre is pontosan emlékszik. Győrben is jártak, például a *Játsszunk Bábszínházat* rendezvényen. Megtudhatjuk, hogy Bencze Bernadett készített nekik bábokat, és az Óvónőképző Intézet egykori munkatársával, Tarnódi Gyulával barkácsoltatott hozzá egy tekerhető faszerkezetet. Ez volt „Az óriás meg a törpe, mennek körbe-körbe, guggolva jár az óriás, lábujjhegyen a törpe és így mennek körbe-körbe...”.

6. ábra: Iskolai előadás az 1970-es években az egykori Orsolya téri általános iskolában
Forrás: Pásztor Enikő Judit adatközlőm¹⁸

Ugyancsak az általa vezetett bábszakkör sikeréről olvashatunk az 1975-ben megjelent napilapban, a Vas népében, *A szombathelyi bábfesztivál* című cikkben is. Ebből az írásból megtudhatjuk, hogy a gyermekek kacagásától volt hangos Szombathelyen az akkori Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, mely az éves televíziós bábvesztivál területi döntőjének adott otthont. Két soproni csoportot is hosszan méltatott a zsűri. „[...] ez a két csoport megpróbált eltérni a szokványostól a bábtechnikában is, a művészi műsoranyag kiválasztásánál is. A siker igazolta őket. Lengyel László gyermekjátéka tiszta énekléssel, csodálatosan szép marionett-bábjáival, színpadképével adott művészi élményt. A Mozart Török indulójára komponált „Jönnek a törökök” pedig a bábjátékban rejtlő – és sokszor hiányolt – humort csillantotta fel. A bábtervező és a rendező Bencze Bernadett, a soproni óvónőképző adjunktusa” (Vas Népe, 1975:5).

A soproni bábos gyerekek a megyei megmérettetések során szerepléseikkel több alkalommal is országos döntőbe kerültek. Erről tudósít a Kisalföld 1977-ben: „Arany minősítést a Mosonmagyaróvári „Mazsola” bábegyüttes (vezetője Karczaginé László Enikő) és a soproni „Katicabogárka” bábegyüttes (vezetője Bencze Bernadett) kapott, így ők képviselik megyénket a júniusi országos versenyen” (Kisalföld, 1977:6).

¹⁸ Dr. Pásztor Enikő Judit (szül. Szalai Enikő Judit), a Soproni Egyetem egyetemi docense osztotta meg velem a fotót kutatási felhívásomra. Nevének és a fotónak a közzétételéhez írásban hozzájárult. (2024.11.03.)

7. ábra: Jutalom-kerámiatál Játsszunk bábszínházban, 1980. TV Fesztivál felirattal
Forrás: Sógor Ferenc által készített fotó¹⁹

Bencze Bernadett bábszakkörös tevékenysége az 1970-es években kezdődött, de mint ahogy a 7. ábrán látható nyeremény (kerámiatál) felirata is mutatja, 1980-ban még egészen biztosan a nevéhez köthető a szakkör vezetése.

Az elismert báboktató, bábművész egy bábszínházról is álmodott. Sokan dolgoztak éveken át ennek megvalósításán Sopronban. A Kisalföld napilap 1994-ben azt írja, hogy Bencze Bernadett tervbe vette a soproni bábszínház megnyitását is. Egy másik adatközlő elmondása szerint ő lett volna az egyik bábozó tag Betti néni mellett, azonban ennek a megvalósítására – sajnos – nem került sor.²⁰ „Időről időre visszatérő téma - sajnos már évek óta - a soproni bábszínház ügye. Egyszer már a székfoglalásig is eljutott az ügy, aztán újra csend lett a paraván körül. A hallgatást egy-egy elejtett mondat töri át néha, de a bábok tovább alszanak” (Kisalföld, 1997:1).

¹⁹ Sógor Ferenc, az egykori soproni Úttörőház igazgatója osztotta meg velem képi emlékeit írásos interjúban, (2024.11.05.) Hozzájárulásáról nyilatkozott, hogy a jelen tanulmányba foglalt adatok közzétehetőek, adatainak felhasználásáról a 2011. évi CXII. törvény 3. és 4.§-ban megfogalmazottak elfogadásra kerültek részéről

²⁰ Adatközlőm, Becska Péterné (Becska Zsóka), a soproni Bánfalvi Óvoda óvodapedagógusa. Hozzájárulásáról nyilatkozott, hogy a jelen tanulmányban megjelent életrajzi adatok közzétehetőek, adatainak felhasználásáról a 2011. évi CXII. törvény 3. és 4.§-ban megfogalmazottak szerint rendelkezett. (2024.10.05.)

8. ábra: Az álomszép bábok és az országosan elismert művész, Bencze Bernadett
Forrás: Kisalföld, 1997.január 10., 52(8), 1; 7. Nagy Márta: Van is, nincs is bábszínház c. cikk
URL: <https://tinyurl.com/2p89r5ye>

Bencze Bernadett nyugdíjasként, idegenvezetőként soproni sétákat vezetett, mindent tudott a városról, minden szegletéről volt egy története. A közösségért végzett áldozatos tevékenységét 2011-ben a hűség napján Sopronért Emlékérem kitüntetéssel ismerték el a (Hartl, 2014)²¹. A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara az óvóképzésben végzett országos, sőt határainkon is túlmutató munkásságának elismeréseként termet nevezett el róla (*Bencze Bernadett játék és szabadidő pedagógiai szaktanterem*) 2017-ben. A terem névadó ünnepségére a Brunsvik-nap alkalmából került sor – tudjuk meg a Kisalföld 2017. március 7-i számából.

Összegzés

Bencze Bernadett a Soproni Óvónőképző Intézet meghatározó oktatója volt, aki két évtizedes óvónői tapasztalatát és elhivatottságát emelte be főiskolai munkájába. Kiváló óvónőként, majd oktatóként nemcsak a gyermekek szeretetével, hanem kreativitásával, egyéni látásmódjával és művészi ambícióival is

²¹ Kisalföld, 2014. február 25. 69(47), 17. URL: <https://tinyurl.com/nsbre2ey> | Sopron.hu: Ma döntött a közgyűlés a város idei kitüntetettjeiről (2014.11.24.) URL: <https://tinyurl.com/mrx64nm5>

kiemelkedett. Bábszakkört vezetett, amellyel tanítványai országos versenyeken is kimagasló eredményeket értek el, így tevékenysége túlmutatott az óvodai nevelésen és az óvóképzésben végzett oktatói munkáján, Sopron kulturális életének is fontos alakja volt.

Bábművészként az alkotás és a játék eszközeivel kápráztatta el a gyermekeket, és egyedi módon ötvözte a művészetet a pedagógiai munkával. Tanítványai és kollégái számára inspiráló egyéniségként emlékezetes maradt, aki szívvel-lélekkel dolgozott a gyerekek fejlődéséért és a bábpedagógia népszerűsítéséért. Munkássága maradandó nyomot hagyott a soproniakban és a bábos világban. Bencze Bernadett nagymértékben hozzájárult a bábjáték pedagógiai és művészi szerepének elismeréséhez.

A sajtóban elsősorban bábpedagógiai és oktatói munkássága révén kapott figyelmet, különösen a Soproni Óvónőképző Intézetben és a városi közművelődés területén betöltött szerepei miatt. Az általa szervezett bábjátékos programok és előadások révén jelentős hatást gyakorolt hallgatóira, közönségére, amit a sajtó rendszeresen kiemelt. Betti néni szakmai életútja messze túlmutatott az óvóképzőben végzett oktatói munkán, hiszen tevékenysége során mindig a gyermekszerepet vezérelte, és ez az elkötelezettség az egész életét áthatotta. Meghatározó egyénisége volt a hazai gyermek-bábszínházasoknak. Az általa vezetett bábszakkör, a bábprezentációk, a szabadidős programok által olyan élményt nyújtott a gyermekeknek, melyekre ma is elrémlyesülve emlékeznek vissza. Tanítványai mélyen megbecsülték és tisztelték őt, nemcsak szakmai tudása és elkötelezettsége miatt, hanem azért is, mert személyisége, empátiája és segítőkészsége példaként szolgált számukra.

Felhasznált irodalom

- Bencsik, O. (2012). Megszólal a „megismerhetetlen” : Bábok és babák mint a lélek szócsövei. *Apertúra : Film – Vizualitás – Elmélet*, 7(4), nyár.
URL: <https://tinyurl.com/3zmxwrwr>
- Bettelheim, B. (1996). A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek, Gondolat, Budapest.
- Falus, I. (2004). Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Farkas, A. (2021). Egész nap játék. Novum Publishing Kiadó, Budapest.
- Fekete, A. (2017). *Tradíció és invenció : Kovács Ildikó bábrendezői formanyelve*. [Kézirat] Doktori értekezés, Színház- és Filmművészeti Egyetem Doktori Iskola, Budapest.
URL: <https://tinyurl.com/5n78x3er>
- Fiedler, J., Vancsuráné Sárközi, A. & Hajdú, Á. (2016). *Kép-játék-hang : Foglalkozási tervek képzőművészeti alkotásokhoz*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.

• A tanulmányban előforduló webes hivatkozások legutolsó ellenőrzési időpontja: 2024. december 28.

- Goda, M. (2019). *BÁB / JÁTÉK / MŰVÉSZET : A báb-lét alakzatai*. [Kézirat] Doktori értekezés Eötvös Loránt Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar-Filozófiatudományi Doktori Iskola, Budapest.
URL: <https://tinyurl.com/32jf7yn4>
- Kádár, A. & Bodoni, Á. (2010). *Az óvodás és a kisiskoláskor játékei elméleti és módszertani megközelítésben : Egyetemi jegyzet*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
- Kelényi, F. (1968). A soproni óvónőképzés kezdetei. *Soproni Szemle*, 22(1), 75-79.
URL: <https://tinyurl.com/2s3ubakz>
- Klein, Á. & Tancz, T. (2020). Kisgyermeknevelők nyelvi stratégiái a gyermeki kommunikáció támogatásában. Pécsi Tudományegyetem. In *Gyermeknevelés*, 8(1), 92-104.
DOI: <https://doi.org/10.31074/gyntf.2020.1.92.104>
- Körmöci, K. (2015). Óvodapedagógiai Kislexikon. Flaccus Kiadó Kft., Budapest.
- Láposi, T. & Arany, E. (2013). *Módszertani segédlet, a BÁBJÁTÉK és a BÁBKÉSZÍTÉS valamint a DRÁMA és SZÍNJÁTÉK tárgyak tanításához*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest.
URL: <https://tinyurl.com/yk6m5898>
- Lenkefi, K. (1983). Bábkészítés. Bábjátékos oktatás. Múzsák közművelődési Kiadó, Budapest.
- Mérei, F. & V. Binét, Á. (1970). *Gyermeklélektan*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.
- Németh, D. K. (2024). Óvónőképzés a szocializmus korában : *Gyakorlati képzés a Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézetben (1959-1972)*. [Kézirat] Doktori (PhD) disszertáció. Pécsi Tudományegyetem Bölcsész-és Társadalomtudományi Kar „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs
URL: <https://tinyurl.com/4489uubv>
- Pásztor, E. J. (2019). A játékos idegennyelvi foglalkozások megjelenése a magyarországi óvodákban, különös tekintettel a soproni és Sopron környéki óvodákra. [Kézirat] Doktori (PhD) disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest
URL: <https://tinyurl.com/ytdas5wk>
- Pásztor, E. (2022). A játék pedagógiai aspektusai kisgyermekkorban. In Simon, I. Á. (szerk.). *A játék kisgyermekkorban : Szemelvények a játék különböző területeiről*. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron.
URL: <https://tinyurl.com/4h9n5r2n>
- Patyi, G. (2020). 60 évvel ezelőtt indult a felsőfokú óvónőképzés Sopronban. In Kovácsné Tóth, I. (ed.), *A tanítóképzés múltja, jelene V. — a tanárképzés múltja, jelene II*. Savaria University Press, Szombathely, 80-88.
- Pázmány, A. & Ignaták, M. (2023). Bábjáték az óvodában. *Katedra*, 23(7), 32-33.
URL: <https://tinyurl.com/bdcu9pvd>
- Petőné Vígh, K. (2021). *Az óvodapedagógia színes világa*. Flaccus Kiadó Kft., Budapest.
- Pinczésné Palásthy, I. (2003). *Dráma Pedagógia Pszichológia*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen
- Polcz, A. (1966). Bábjáték és pszichológia. *Bábjátékos Oktatás*. Népművelési Propaganda Iroda, Budapest.
- Szentirmai, L. (2005). *Nevelés kézzel bábbal*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest.
- Tarbay, E. (1980). A bábjáték dramaturgiája. In Balogh et al. *A bábjáték I.*, Népművelődési Propaganda Iroda, Budapest, 9-16.

A kutatásba bevont cikkek (időrendben)

- S. n. (1953). Vasárnap a megyei kultúrotthonban. *Győr-Sopronmegyei Hírlap : Az MDP Győr-Sopronmegyei Bizottságának Lapja*, 9(210). (szeptember 8.), 2.
URL: <https://tinyurl.com/4b5yehp7>
- S. n. (1963). Hírek [Sopron] *Az ének-zene tanítása : A Művelődésügyi Minisztérium módszertani folyóirata*. 6. 162.
URL: <https://tinyurl.com/42tzuc55>
- S. n. (1973). Miniszteri dicséret. *Művelődési közlöny : A Művelődésügyi Minisztérium hivatalos lapja*. 17(14), (július 15.) 387.
URL: <https://tinyurl.com/5567ky9j>
- H. Nagy K. (1975). A szombathelyi bábfesztivál. *Vas Népe : Az MSZMP Vas megyei bizottsága és a Megyei Tanács lapja*. 20(274), (november 22.), 5.
URL: <https://tinyurl.com/3pad796h>
- S. n. (1976). Soproni Bábosok a tv-ben [Krónika-Események]. *Kisalföld : Az MSZMP Győr-Sopron Megyei Bizottsága és a Megyei Tanács lapja*, 32(31), (február 6.), 8.
URL: <https://tinyurl.com/2dtv6ajj>
- S. n. (1976). Bábозók. *Kisalföld : Az MSZMP Győr-Sopron Megyei Bizottsága és a Megyei Tanács lapja*, 32(264), (november 7.) 12.
URL: <https://tinyurl.com/2frnp5c2>
- S. n. (1979). Cím nélkül. [Krónika-Események]. *Kisalföld : Az MSZMP Győr-Sopron Megyei Bizottsága és a Megyei Tanács lapja*, 35(128), (június 3.), 8.
URL: <https://tinyurl.com/yc7whpkv>
- Bódi Á. (1979). Sopron és Pécs kézfogása : Nemzetiségi óvónők : Kéthetes gyakorlatok Baranya megyében. *Dunántúli Napló : Az MSZMP Baranya megyei Bizottságának lapja [DN Hétvége]*, 36(303), (november 4.) 5.
URL: <https://tinyurl.com/rfu4dmxx>
- Nagy A. (1984). Muzsikáló óvónőképzősök [Fiatalok]. *Népszabadság : A Magyar Szocialista Munkáspárt központi lapja*, 42(176), (július 28.), 17.
URL: <https://tinyurl.com/5p8p6u8h>
- S. n. (1988). Kiállítás [Hírek]. *Kisalföld : Az MSZMP Győr-Sopron Megyei Bizottsága és a Megyei Tanács lapja*, 43(81), (április 6.), 8.
URL: <https://tinyurl.com/y5nwtskd>
- M. A. (1994). Januártól bábszínház. *Kisalföld : A család napilapja*, 49(291), (december 12.), 7.
URL: <https://tinyurl.com/y2adwx28>
- M. A. (1994). Mégsem nyílik bábszínház? *Kisalföld : A család napilapja*, 49(295), (december 16.), 6.
URL: <https://tinyurl.com/28m425h7>
- Nagy M. (1997). A bábok alszanak – egy herceg kellene : Van is, nincs is bábszínház. *Kisalföld : A család napilapja*, 52(8), (január 10.), 7.
URL: <https://tinyurl.com/2jru5ukz>
- Vida M. (1998). Bábosnap Halászin. *Kisalföld : A család napilapja*, 53(94), (április 22.), 8.
URL: <https://tinyurl.com/2ajjynst>
- S. n. (2001). Cím nélkül [Előadás]. *Nyugati Kapu : A Régió hetilapja*, 3(127), (november 23.), 6.
URL: <https://tinyurl.com/3de6nnuh>
- Hartl É. (2014). In memoriam Bencze Bernadett. *Kisalföld : A család napilapja*, 69(47), (február 25.), 17.
URL: <https://tinyurl.com/4wncyx9s>
- S. n. (2017). Brunsvík Teréz Szakmai nap, *Kisalföld : A család napilapja*, 72(56), (március 7.), 7.
URL: <https://tinyurl.com/3ba4seun>